

VII. L E V É L.

*Költ Komáromban, Sz. György Havának
24. Napján.*

*A Tiszába nap-nyugotról szakadó folyó
vizeknek folytatások.*

Most éppen a' Királyi-városi szabadfá-
gért esedezik a' Város, és ha azt meg-nye-
ri, mellyben kétségünk nints, Debretzen u-
tán egy Királyi Városban sem fog több
szép Magyarfág találtatni mint ebben. Ne-
vezetefek a' Nemes Familiák közt a' Döri,
Borfi, Büki, Fáji, Szepefi, Szathmári,
Motsári, és más Familiák. Valamint Ma-
gyar Országának több Városai, úgy Miskóltz
is fok nyomorúságokat szenvedett a' hábo-
rús időkben. 1560-ban, a' mint *Istvánfi*
bizonyítja, egyfzer tiszta időben egy vá-
ratlan villámás és menydörgés között, öt
büdös-kő szagú golyóbisok estek itt le a'
levegő-égből, mellyeknek nagyságok em-
ber főnyi, színek zöld és kék, szagok kén-
kő szagú vólt. Ezek közzül egy még ma
is a' Diós-györi Várban tartattatik, a' né-
gyét pedig Balassa 'Sigmund Ferdinánd Tsá-
szárhoz küldötte-fel Bétsbe. 1781-ben, Má-

M. Gyűj. IV. N.

G

jus-

1771/2
 jusnak 25-dik napján szörnyű égés vólt itt, mellyben istállókkal 's pintzékkel egygyütt meg-égtek 568. épületek, és huszon hét emberek. A' kár betsültetett három száz hatvan ezer három száz nyóltzvan hét forintokra. Böven le-írta e' Városnak Históriáját az itt lévõ Orvos Doctor Benkõ Sámuel; melly munkája 1782-ben Kafsán nyomtattott-ki.

3. *Hernád*, ered ez Szepes Vármegyében, a' Carpathus hegyeibõl. Eggyefül vele a' kis és nagy *Gölnitz*, mellyek sok vas hámorokat, hutákat, és egyéb malmoikat hajtának. Azután belé-foly a' *Schwinitz*, *Toritz*, *Zetsó*, és több apró vizek. Ugyan a' Hernádba szakad a' Bárfonyos vize, melly igen tiszta kristály szímü víz. Eggy fertálynyira ehez esik *Szikszó*, melly igen kellemetes helyen fekvõ Mezõváros Aba-új Vármegyében. Bõvölködik szántó-földekkel is ugyan, de kivált sok drága gyümölsökkel és borokkal, mellyek az Afzalai és Miskóltzi borokkal egygyütt, a' Hegy-alljai borokkal tsak nem eggy rangba tétettetnek. A' Hernád' partján leg-nevezetesebb Város *Kassa*, melly Aba-új Vármegyének feje, 's tsak nem egész Magyar Ország-nak leg-szebb Városa. A' régi idõkben két falu vólt ezen a' helyen, úgymint alsó és felsõ
 Kas-

Kassa, mellyek még II-dik Geyza alatt 1143-ban építtettek. IV-dik Béla nagy szabadságot adott az Alfónak 1235-ben, azért, hogy a' Sajó mellett esett szerentsétlen ütközete után nagy szívéfséget mutattak hozzá a' lakosok. II-dik István Király pedig a' Felső Kassát is szabadsággal ajándékozta meg, 's 1570-ben egy Város lett a' ketőből. 1290-ben IV-dik László kövel kerítettte körül; azután pedig vár építtetett itten, melly a' következő Századokban igen sok vizontagfágokra vólt ki-tétettetve. A' benne lévő fő templomnak fundamentomát az I-fő Károly' Felesége vettette meg, 's Mátyás Király vitte tökéletességre. Sokan ezt a' Bétsi Sz. István templomával hasonlítják-öszve. Ebben a' templomban, mellyet a' fellyebb való Századnak kezdetében a' Protestánfok bírtak, vagynak ma huszon hét oltárok; mellyek között kettő van mindjárt az ajtónál, mellyeket egy koldús építtetett 1775-ben, minthogy ennél az ajtónál sok alamisnát begyűjtött vólt. 1600-ban és a' következő esztendőben nevezetes Könyv-nyomtató műhely vólt itt, mellyben sok szép Könyvek jöttek világosfágra. 1674-ben, Auguszt. 22-dik napján száz huszon két hordó puska-por meggyűladván itt, megölt három száz embereket, és harmintz hat ezer köből búzákat semmi-

vé tett. Itt született a' Világra ama híres Poéta Bokáti, Timon, Kaprinai, és Gombos Mihály, a' ki igen emlékezetessé tette magát Pofonban.

4. *Bodrog* folyó víz; mellynek mivel bizonyos forrását nem tudhatni, hanem a' *Latortza*, *Labortza*, *Ondova*, és *Tépel* formálják, azért is egy Poéta ilyen verseket tsinált erről:

Pluribus, aut uno prorumpunt flumina fonte,
Hoc solum flumen num sine fonte fluit?
Non equidem: sed origo est præcellentior illi,
Perfectos fluvios nam vice fontis habet.

Nevezetes Város a' Bodrog mellett *Sáros Patak* Zemplin Vármegyében, egy mért-földnyire Újhelyhez. Itt láttatik még most is a' Rákótzai híres Várának néminemű maradványa, a' ki az egész Hegy-allját 's ezt az egész környéket bírta. Nevezetes ez má is a' Reformátusoknak nagy Collégi-umjokról, 's az itt nyugovó némelly híres Familiákról; mellyek között említést érdemelhet *Dobó*, *Keretsényi*, *Palótzai*, *Lorentzfi*, *Perényi*, *Rákótzai*, és *Bátori*. Mutogattatik itt egy nagy tsont, vagy a' mint nevezik, Óriási tetem, mellynek hossza öt láb és nyóltz hüvelyk; általlója pedig, a' hol leg-vastagabb, kilentz hüvelyknyi. A' Bodrogba szakad a' *Latortza*, melly mellett van *Munkáts* Bereg Vármegyében. A'

ne-

nevének eredetét a' Béla Király Titoknokja onnan húzza-ki, hogy mikor Eleink a' havafokon által-jöttek, itt pihentek-meg először negyven napig, 's a' fok ki-állott munkáról nevezték ezt *Munkásnak*. A' következő időkben tartoztak ehez majd három száz helységek, és neveztetett Hertzegségnek. I-fő Lajos Király egy Rusziából ki-futott Keriatovits Printznek adott itt menedék helyet, a' ki ezt kő-falakkal környül-vette vólt, de annak már ma semmi nyoma sem látszik. Ugyan ez építette egy magas hegyen a' Várat is, 's az ő halála után szállt ismét a' Koronára. A' Hazafi-jak között lévő vizontagfágokban igen fokát álltt-ki ez a' Város és ennek vára; míglen 1711-ben ismét a' Tsászár' birtokába került. A' várban lévő kútnak mélyfége ötven ölnyi.

Ebbe a' folyó-vízbe szakad az *Ung* vi-ze is, melly mellett van *Ung-vár*, melly hajdan virágzó város vólt, és fok Nemes Familiák laktak benne: de azután lassan-ként el-pusztúlt. Itt is a' vár, valamint Munkátsnál, magas hegyen fekszik, és gyönyörűféges ki-nézése vagyon a' szemnek. Er-ről is azt beszéli a' Béla Király' Titoknokja, hogy mikor először a' Magyarok ezt a' Környéket el-foglalták, 's Labortzát, a' ki ezt bírta, meg-győzték; fel-akasztották, és az itt lévő Várban négy napig vendégeskedtek.

tek. Van itt egy drága híd is, melly a Királyi Kamarának, melly ma Ungvárt bírja, nem kevés hasznot hajt.

A' Találós Mese vólt *Jég és Víz*; a Rejtett Szó *Olló*, mellyből ki-telik *ló*.

Találós Mese.

Mihelyt kezdek élni, kezdem halálomat

Mint az ember; tűzben élem világomat.
Mint a' barom állatt test életből állok.

'S én is az emberi nemzetnek szolgálók.
De még is sem ember, sem állatt nem vagyok;

Valamint a' tsillag tsak estve ragyogok.
Nints fejem, se gyomrom, még is vagyok
bélem,

Egyenes termetem; esmérz már reményem.

Pozsoni Szemináriumból.

Rejtett Szó.

Rendje betűimnek köz bölts 's oktalannal:

De nem közölhető ahoz szokatlannal.

Ha vissza fordítanak, kinek olly száz terem:

Az szükséget nem lát mondani el-mérem.

Horváth Sámuel.

Erdélynek Magyar Országgal lehető egygyesüléséről.

Melly nagy kárára lett légyen Hazánknak az, hogy Erdély el-vált tőle, 's melly nagy

nagy hasznára lenne, ha ismét vele egy testet tehetne, ki ki által láthatja, a' ki az Ország dolgába figyelmetesen bé-tud tekinteni. — Innen lett, hogy alig vólt egy Ország-Gyűlése is, mellyben kérdésben ne forgott vólna e' két Hazának eggyesülése: de soha még eddig az Ország rá nem mehetett. Ennek fő oka a' vólt, hogy az Erdélyi Fejedelemség attól félt, a' többek között, hogy ha Magyar Országgal eggyesül, úgy a' Protestáns vallás' gyakorlásának tellyes szabadsága ne talán az által gátoltatni, és kissebbitetni fog. És valameddig ez a' félelem egészen ki-nem vétettetik az ott tellyes szabadsággal élő Protestánfoknak elméjeből, ez az eggyesülés tsak nem lehetetlen lesz'; mert kivált a' XVII-dik Század őket nagyon el-idegenítette 's el-rémítette. Úgy de már most a' Magyar Orzági Fő Rendek, által látván a' fokáig tartó egyenetlenségnek szörnyű nagy kárát, nem tsak ezen mostani Vallásbéli szabadságban a' Protestánfokat meg-háborítottani nem kívánják; hanem inkább azt akarják, hogy a' mit most az új Ekklesiákra nézve Türedelem név alatt bírnak, meg-háboríthatatlanul bírják azt a' Frigyek' és Törvényeknek erejek szerént, és ebben őket az Ország' Gyűlésében meg-erősíteni készek. E' szerint nem fogja többé a' fent említett ok Erdélyt az eggyesüléstől tartóztatni, 's reményfégünk lehet a' felől,

G 4

hogy

hogy a' mire fok Ország - Gyűlések hafzon-
talan igyekeztek, arra a' következendőben
el-juthatunk, hogy t. i. a' mi Kedves Ha-
zánk ezt az ő egyik kezét, olly erősen fog-
ja testéhez forrasztani, hogy többé el-nem
válhat tőle. —

A Koronát őrző Bandériák.

Sok levelekből értjük, melly pompás öl-
tözetekben mentek légyen Budára a' Pest,
Heves, Nograd Vármegyei Nemes Urak a'
Koronának őrzésére. Készülnek a' Honti,
Fejérvári, 's Komáromi Nemes Urak is. Sok
Grófok 's Nemesek 50. 60. 's száz aranyat
is önként ajánlottak ezeknek úti költsége-
re, ugy hogy öt hat ezer forintra 's többre is
ment egy Vármegyének ajándéka. — Hát
azt ki írhatná-le, melly nagy költséggel ké-
szülnek a' Mágnessok 's Nemes Urak a' Juni-
usnak 6-dikán bé-állandó Ország-gyűlésére?
Némellyeknek száz két száz ezerben fog áll-
ni köntöfsök, 's egy hintóbéli lovaik. — Mind
jó ez is Nemes Haza! de még is jobb vólna,
ha annak a' fok száz ezernek, mellyet drága
posztókért 's paszamántokért adunk, 's mel-
lyel tsak az idegen Kalmárokat gazdagítjuk
's Hazánkat szegényítjük, tsak egy tized ré-
szét arra fordítanánk, a' mi Hazánknak nem
egy két hónapig tartó fényes pompát, ha-
nem

nem örökös ditsőféget szerezne. Melly boldog lenne Hazánk, ha azok a' Mágnások, a' kiknek Diétai pompájok 80. 90. ezerbe felkerül, 's a' melly pénz többnyire mind kimegy a' Hazából, vagy idegen Vendégfogadófoktól nyelettetik-el, tsak harmad részét fordítanak arra, hogy egy Magyar Társaság állítsaék születtett nyelvünknek gyarapítására, 's az által egész Hazánknek boldogítására; és hogy egy jó summa töke pénz gyűjtettsék e' végre, a' millyen lábon áll a' Párisi Túdós Társaság, mellynek negyven Tagjai vagynak, a' töke pénznek intereséből fizettetnek, szüntelen a' nyelvnek szépítésében fáradoznak, 's a' kiknek közönhetik a' Frantziák, hogy az ő nyelvek a' földnek mind a' négy részeiben közönfégeessé lett. — Ha ennek a' Magyar Társaságnak tsak két száz ezerből álló töke pénze lenne, ennek első esztendei Intereséből v. usorájából állíthatnánk egy derék Könyvnyomtató műhelyt, melly a' töke pénzt azután szüntelen szaporítaná. Azután annak usorájából minden esztendőben leg-alább 15. Túdós Férjszjaknak tisztességes esztendei fizetés rendel-tethetnék, hogy azok a' magok egész ide-jeket adnák egyedül a' Magyar nyelvnek gyarapítására, Budán vagy Pesten együtt laknának, minden héten kétszer Gyűlést tartanának, tanátskoznának, a' leg-tökéltefebb

írás

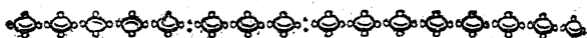
írás' módját (Orthographiát) ki-tsinálnák, szótárt 's egyebeket készítenének, a' régi Görög remekeket le-fordítanák, 's újakat írnának: egygy szóval mind azt véghez vinnék, valamit tselekszik a' Párisi Túdós Társaság. — *Felicem Patriam sua si bona nosset.* Bóldog vólna most Hazánk, ha tudná miben álljon az ő fő haszna! De fájdalommal kell nézünk, hogy fókán csak azokon a' tsetsebe-
tséken kapnak, mellyek két három hónapig tsillámlanak, 's mellyekért az idegen Kalmárok, a' kik az 5. forintos posztot 12. forinton adják, 's egygy héten 8000. forint árát is el-árulnak, talán alattomban nevetnek bennünket; azonban a' valóságot; mellyben állna Hazánknek örökös haszna 's ditsőfége, gondolóra sem veszik. —

Mi ezen Mindenes Gyűjteménynek leg-első árkuván azt ígértük a' Nemes Hazának, hogy ha kilentz száz Olvasóink lesznek, minden esztendőben ezer Tallért fogunk a' Magyar Literáturának virágoztatására, 's főképpen egygy ilyen fel-állíttatandó Magyar Társaságnak tőke pénzére fordítani. — De még eddig Nemes Haza nem hogy valamit adhatnánk azon jó végre, hanem inkább mind tavaly mind az idén magunk költségünkkel tóldjuk ezt a' Gyűjteményt, mellyet Hazánknek 's született nyelvünknek szeretete kezdetett és folytattat velünk. — Hogy ezt
ked:

kedves Hazánk annál inkább el-hihesse, ennek a' Negyednek végén Név szerént ki-írjuk ennek a' Gyűjteménynek érdemes Olvasóit, fel-számláljuk a' bé-vett és ki adott költséget, hogy maga a' Haza légyen Bíró benne. — Ha ez a' mi Kedves Magyar Nyelvünk még valaha olly virágzó lesz, mint a' Frantzia, Ánglus, és Német nyelv, kétség nélkül tíz huzt esztendő múlva tsudálkozni fog a' maradék azon, hogy ennek az igyekezetnek olly kevés elő-mozdítóji voltak egész Magyar Országban 's Erdélyben, a' hol három millió született Magyarok közel találtatnak. — Nagy hasznára lehetne ez az igyekezet idővel Kedves Nemzetünknek; sőt eddig is vólt már hasznára, melyet meg-esmernek mind azok a' jó lelkű Hazafijak, a' kiknek elméjeket a' bal vélekedés el-nem foglalta, 's szemeiket az írigység meg-nem vakította. — — — —

A' Mindenes Gyűjteménynek két első Negyedjeit a' melly érdemes Hazafijak megszerezni kívánják, a' kettőt együtt 36 garasért nálunk meg-vehetik; a' kik pedig távolabb laknak, azoknak is Pesti vásárkor ezen árért ingyen addig le-küldtetik. — Kérettetnek a' Bétsi 's Pesti Hír mondóknak kedves Íróik, hogy ezt a' Közönséggel közleni ne sajnálják.

Otza-

Otzakov meg-vételéről.

Míg hideggel fegyverkezve fenyegetnek az
egek,

Míg a' jéggel bé-vontt földre havaznak a'
fellegek,

Míg a' gyással borítottatott természetnek szépei
Keferegnek, a' mezőknek el-hervadott díszei:
Sebes szárnyal észak felől repül a' hír dél felé,
Befzell, 's hírdet jó jeleket tsevegő szájjal elé.

De mit hírdet? Otzakovnak hírdeti meg-vé-
telét,

Mellynek este tartja szóval a' Kabinétok'
felét.

Sem a' számos örző fereg dühös ellent állása,
Sem Mahumed Prófétának segítségül hí-
vása,

Nem mentheték Otzakovot az Oroszok' kard-
jától,

Hogy meg-válnék a' nagy porta Crimeá-
nak külsától. (a)

Alig

F e g y z é s.

(a) Ezen Vár méltán nevezetik Crimea' külsának,
kivált miolta az Oroszok bírnak minden ott lévő
tengeri ki-kötő helyeket. Ezen Vár óltalmazta a'
Dniester, Dniepper, és az Ázovi tenger közt
fekvő földeket, kivált miolta az 1739-dik 'esztendei
békeség' ereje szerént Ázov el-rontatott.

Alig kezdék tigris módra dühösen ostro-
mokat,

Meg-adák a' török záfzlók egyfzeribe ma-
gokat.

Ki is áll-meg, 's mér fel-tenni olytatén ellen-
féggel,

Melly küfzködik az éhféggel, hideggel, és
az éggel?

Hát Románzóv? a' fél hóldnak meg-homályo-
fítója

A' békefég' Kajnárgdinál hatalmas tsiná-
lója (b)

Tsak vesztéggel, 's aztat nézi fzuinyadozó fze-
mekkel,

Míg mások kofzorút kötnek Potemkinnek
vérekkel,

Hát nem indul? 's nem indítja Bender felé
Seregét? (c)

Aztat, melly homályba hozta a' török hóld-
nak egét?

Hi-

F e g y z é s.

(b) Kajnárgdi vagy on Bulgáriában, a' hol 1774. Júni-
usban Feldmárfchal Romanzóv a' magas hegyek' te-
tején bé-fántzolt Nagy Vezért, elébb Drinápoly-
ból jött elefégét el-fogvañ, 's ugyan ezen Vároftól
Generál Kamenfzkoy által el-fzakafztván, a' békes-
fégre kénfzerítette.

(c) Már Bender az el-múlt 1789-dik Efstendöben,
mintegy Novemberben Hertzeg Potemkin által, ön-
ként való fel-adáfsal meg-vétegett.

Hiszem ő lett, 's ő tétetett az egek' végzé-
séből,

Ki a' pogányt ki-kergebbe a' Keresztyén föl-
déből? (d)

Tsak is jönne az az idő, 's mit is kérik fokára,
Mellyben hágná a' Keresztyén a' Musul-
mán' nyakára.

Jelen is vólt már e' fokszor, hanemha lili-
omok

Lettek vólna e' vad népnek védelmező
gyámolok.

De mit szóllok? mint a' jelek mutatják min-
den felől,

Lész' még idő, 's dolgok jönnek még fere-
genként elől,

Kik nyújtsanak új próbákat e' vitéz' virtufinak,
Szaporítván koszorúkkal számát koszorú-
inak,

Lám

F e g y z é s .

(d) Lehet úgy nézni Feldmarschal Romanzovot. Vég-
be is vitte vólna ő ezt, ha a' mi felféges Udva-
runk azon okból, hogy az Oroszok nekünk se Er-
dély, se Magyar Országban szomszédaink ne légye-
nek, ezen háborúnak további folytatását fegyverrel
nem kívánta vólna meg-akadályoztatni. Ezen háború
el-kerülésére esett-meg Lengyel Ország' el-osztása,
mellyre a' meg-hólt nagy Pruffziai Királynak első
gondolkozást szolgáltatott a' mi általunk el-foglál-
tatott tizen három Városok. Lásd a' nagy *Fridrik*
munkájának ötödik darabját.

Lám a'zomfzédában is készül kofzorú a'számára
 Borostyánból, de mi légyen e' kofzorúnak
 arra?

Egyedül az egek tudják, a'fátumok könyvében
 Van el-rejtve, kiknek nézni nem lehet ör-
 vényében.

Terhefek, 's ménykövet hordnak gyömrokban
 a' fellegek,
 Kiket ártásunkra küldtek a' fel-bosszontott
 egek;

Egy le-tsapó villámáfsal adnak néha jeleket,
 Hogy tartanak kebeleekben, Berlíni menykö-
 veket.

* * *

Hát a' nap, melly lelkesíti ezeknek mozgá-
 fait, (e)

Melly ki-szabta, 's mérfékeli futásoknak
 útjait,

Katharina, kinek mellze ki-ható fúgárától
 Sok népek életet vesznek, 's tsendefséget
 karjától,

Mint

F e g y z é s.

(e) Tudniillik Feldmarschal Potemkint és Romanzowot
 úgy lehet nézni, mint tsillagokat a' magok nagy
 napjok körül; a' melly az ő futásaikat mérfékeli.
 Ezen öreg Vezér ugyan le-szállott már a' Had' the-
 átrumáról.

Mint a' kő-fzál a' fel-forrott haboknak köze.
 pette,

Melly ellen a' tenger minden erejét meg-ve-
 tette :

De ő helyt áll, 's bátran truttzol a' zúgó fzelek-
 kel is ,

Ámbár az ég jöjjön reá menyköves nyilak-
 kal is.

Vagy mint a' fas a' meg-búfult egek' tsattogá-
 fában ,

Meg nem retten nints akadály a' nap-felé út-
 jában.

Lába alatt kettős hanggal dörögnek a' fellegek,
 El-múlással fenyegetnek az ellenünk költ
 egek.

Ő fellyül eztet neveti egygy bátor tsendefséggel,
 Gondolván mi baja légyen néki a' búfult
 éggel ;

Úgy áll ez a' vitéz Dáma e' félelmes időben,
 Ámbár népek légyenek rá minden felől me-
 nőben

Egygy felől a' dölýfös fél-hóld öklel reá szar-
 vával,

Hogy el-végye, vagy Crimeát offza Cat-
 harínával:

Más felől az egyes fasnak szövetséges tá-
 bora ,

Mellyet még a' nagy *Fridriknek* élleszt el-
 hunyott pora.

(A' többi következik.)